

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Kláry Pirochové: „*Postmaritální residenční vzorce na Josefodolsku*“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2009, 64 s. včetně příloh

Klára Pirochová se ve své bakalářské práci zabývá jedním z tradičních antropologických témat, příbuzenstvím a rodinou. Na příkladu Josefova Dolu se rozhodla zjistit, jaké postmaritální residenční vzorce se vyskytují v české společnosti a jaké faktory ovlivňují usídlování nově vzniklé rodiny (s. 3). Takto vytýčený problém se rozhodla zkoumat empiricky pomocí terénního výzkumu zvolené lokality, při němž využila polostrukturované rozhovory a genealogickou metodu.

V první části (*Teoretický rámeček*, s. 5-15) autorka vymezuje základní pojmy manželství, nesezdané soužití, rodina a postmaritální residence. Zároveň také stručně představuje historický vývoj rodiny na našem území a zmiňuje současné trendy vývoje rodiny dokumentované sociologickými výzkumy.

Druhá část práce (*Terénní výzkum*, s. 16-28) nejprve stručně představuje zkoumanou lokalitu a následně vymezuje výzkumný vzorek a užitou metodologii, včetně vlastní reflexe výzkumu.

Jádro práce tvoří část třetí (*Postmaritální residence v Josefově Dole*, s. 29-41), ve které autorka představuje výsledky svého empirického výzkumu. Autorka zde nejprve vymezuje čtyři faktory, které u jejích informátorů ovlivňovaly rozhodování o usídlení (finanční dostupnost bydlení, blízkost původnímu bydlišti a rodičům, blízkost zaměstnání a blízkost školy). A následně identifikuje čtyři postmaritální residenční vzorce, které se v dané lokalitě mezi jejími informátory vyskytly: neolokalitu, neolokalitu s následnou patrilokalitou, matrilokalitu s následnou neolokalitou a patrilokalitu s následnou neolokalitou.

Úvodní teoretická část je poměrně stručná, ale obsahově dostačující. Kromě zmiňovaného vymezení základních pojmů a rozlišení sezdaných a nesezdaných partnerství zde autorka představuje problém postmaritální residence primárně z makrosociologické perspektivy. Tento teoretický úvod autorce připravil východiska pro detailnější a hlubší mikroanalýzu zkoumaného terénu, která si kladla za cíl rozšířit a prohloubit závěry makrosociologických studií.

Autorka pro zodpovězení výzkumné otázky zvolila vhodné metodologické postupy (polostrukturované rozhovory a genealogickou metodu), které adekvátně popsala v metodologické části. V následné analýze proto pracuje se dvěma soubory dat – polostrukturovanými rozhovory s 19-ti informátory (s. 24) a genealogickými diagramy zahrnujícími 129 partnerských párů (s. 29).

Na základě analýzy genealogických diagramů autorka získala statistiku četnosti jednotlivých typů postmaritální residence, která jí byla východiskem pro následné zpracování polostrukturovaných interview, která se zaměřila na vymezení faktorů ovlivňujících výběr usídlení a vymezení jednotlivých residenčních vzorců. Analýzu postmaritální residence pak autorka provádí na dvou rovinách – vzhledem k domácnosti (s. 29-38) a vzhledem k širší sídelní jednotce (s. 39-40). Bohužel analýza ani její závěry nejsou bezproblémová.

Autorka pracovala se vzorkem, který byl záměrně výrazně heterogenní. Tato heterogenita spočívala zaprvé ve skutečnosti, že některé páry vytvářely rodinu před rokem 1989 a některé až po něm (s. 24), a zadruhé pak ve faktu, že ve vzorku byly jak páry sezdané, tak i nesezdané. Právě tato heterogenita měla představovat jeden z možných směrů následné analýzy, resp. komparace. V práci se však autorka u obou hledisek omezuje pouze na tvrzení, že mezi oběma

skupinami (předrevoluční / porevoluční; sezdaní / nesezdaní) nevysledovala žádné rozdíly (s. 38 a s. 40) a v celé práci se vzorkem dále nakládá, jakoby byl zcela homogenní.

Tato skutečnost je patrně způsobena skutečností, kterou považuji za největší nedostatek práce, a to že autorka v analýze, zřejmě pod vlivem zmiňovaných makrosociologických studií, sleduje pouze manifestní faktory, namísto aby se pokusila podívat na jednotlivé případy co nejdětailněji. Ať již je to způsobeno kvalitou získaných dat (kdy autorka z rozhovorů s informátory nezískala potřebné detailní informace) nebo pouze jejich nedostatečně detailní analýzou, ve výsledku autorka pouze potvrzuje závěry zmiňovaných studií, aniž by je mohla rozšířit či prohloubit. Autorka tak setrvává na stejné makro úrovni jako zmiňované studie, což považuji vzhledem k antropologickému zaměření práce za její největší nedostatek. Přestože fakt, že závěry nesdělují nové poznatky, by byl u bakalářské práce omluvitelný, měly by alespoň dokumentovat sledované rozhodovací procesy.

Zároveň autorka v analýze ne zcela dostatečně rozlišuje mezi sociální praxí a kulturními normami. Zabývá se primárně pouze tím, jaká situace je, aniž by sledovala, jaká by situace podle informátorů správně měla být. Omezuje se pouze na tvrzení, že neolokalita je ideál, kterého se všichni snaží dosáhnout (s. 29, 36). Bohužel se již nezabývá tím, jak informátoři tento ideál zdůvodňují a proč je pro ně ideálem.

Po formální stránce je práce zpracovaná pečlivě. Je přehledně strukturována, autorka spolehlivě odkazuje na všechny použité zdroje, včetně zdrojů internetových, jejichž seznam uvádí v adekvátní formě na konci práce.

V připojené příloze nalezneme kromě Scénáře otázek k polostrukturovaným rozhovorům (s. 52) také Seznam informátorů (s. 52-57) s jejich demografickými charakteristikami a jejich residenční historií. Poněkud nadbytečnou součástí přílohy tvoří také fotografie zkoumané lokality (s. 58-64), které mají spíše ilustrační charakter a s tématem je pojí pouze prostorové určení.

Škoda naopak je, že se autorka nerozhodla přiložit ke své práci i vytvořené genealogie, ačkoliv tak učinila, jak uvádí, z důvodů zajištění etiky výzkumu a ochrany osobních údajů informátorů (s. 28). Tento problém by se však jistě dal řešit anonymizací, která by nijak nesnížila vypovídající hodnotu takto prezentovaných dat, ale naopak by přispěla k větší transparentnosti výzkumu. V tomto ohledu bych také přivítal prezentaci četností jednotlivých typů postmaritální rezidence ve formě přehledných tabulek.

Abych však nebyl přehnaně kritický, je třeba ocenit, že autorka provedla vlastní terénní výzkum, který pro potřeby bakalářské práce zpracovala a vyvodila z něj konkrétní závěry, byť primárně pouze potvrzující závěry již proběhlých studií. Přínos lze vidět také v tom, že autorka vymezením čtyř residenčních vzorců (viz výše) poukázala na skutečnost, že aplikovatelnost tradičních antropologických pravidel postmaritální rezidence na soudobou českou společnost je problematická. A to nejen vzhledem k velké rozmanitosti sledované sociální praxe, ale zejména z důvodu jejich proměnlivosti v čase.

I přes zmíněné výtky se proto domnívám, že práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji k obhajobě a na základě výše uvedených argumentů navrhuji hodnocení **dobře**.

V Praze 29.8.2009

Mgr. Martin Heřmanský